

МЕТА ПОКАРАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ XVI - XVII СТ.

ШЕВЧЕНКО Анатолій Євгенійович - д.ю.н., професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Державного податкового університету

ORCID ID 0000-0003-2663-9892

УДК 343(477)“13/15”

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.11>

У статті досліджено зміст, основні характеристики та риси мети покарання у кримінальному праві України XVI – XVII ст. Доведено, що у XVI ст. цілями покарання були поповнення державної скарбниці, кара за вчинений злочин, спокутування гріха, виправлення засудженого, відшкодування матеріальних збитків потерпілій особі або її родичам, превенція та залякування. Виявлено, що у другій половині XVII ст., в основному, залишилися ті ж самі цілі покарання, що й у попередній період. Це свідчило про генетичну спорідненість українського кримінального права протягом досліджуваного періоду та стабільний розвиток правових устоїв, які склалися в українському соціумі. З'ясовано, що в період видання I та II редакцій Статуту система покарання базувалась на приватних карах, які задовольняли матеріальний інтерес потерпілого; в основі системи покарань, яка склалась за часів видання Статуту 1588 р., були публічні покарання із переважанням елементів залякування та ізоляції злочинців; у другій половині XVII ст. система покарань була змішаного типу.

Ключові слова: доба Середньовіччя; мета покарання; покарання; кримінально-правові відносини; принципи покарання; розвиток; залякування; превенція

Постановка проблеми

Покарання за вчинений злочин завжди становило важливий елемент суспільного життя українського соціуму і втілювалось у його мету. Від того, які цілі покарання фор-

мував законодавець, залежала і система покарання, його види. Йдеться, безумовно, про запровадження суто публічних кар, що мали характер залякування, створення системи покарань, у якій домінували б матеріальні компенсаторні елементи або формування такої системи, яка б поєднувала дві попередні на основі структуризації публічно-приватних кар.

Таким чином, дослідження мети покарання в кримінальному праві України у XVI – XVII ст. уможливить вирішити подвійне завдання: по-перше, виявити зміст і з'ясувати основні характеристики та риси мети покарання; по-друге, виокремити ту систему покарань, яка була притаманна кримінальному праву України у період пізнього Середньовіччя, із врахуванням тих об'єктивно-історичних реалій, які склалися в Україні у зазначену добу.

Стан дослідження проблеми

У вітчизняній історично-правовій науці запропонована наукова проблема висвітлена не достатньо повно. Можна назвати ряд учених, таких як-то: Я. Падох, Т. Коваль, Т. Байрака, Д. Любченко, І. Бойко, М. Слабченко, О. І. Грозовський, А. Яковлів, С. Ковальова, Ю. Копик, М. Короленко та інших, у наукових розвідках яких проведено дослідження мети покарання у кримінальному праві України XVI – XVII ст. Проте, науковці спрямовували свою увагу здебільшого на науковому вивченні мети покарання, в основному, в окремі хронологічні періоди

або за окремими правовими пам'ятками зазначеного періоду, а критерієм такого поділу обиралась національно-визвольна війна середини XVII ст. Отже, поза увагою, фактично, залишався процес лінійної історично-правової еволюції мети покарання.

Мета дослідження

Мета дослідження полягає у виявленні змісту, з'ясуванні основних характеристик та рис мети покарання у кримінальному праві України XVI – XVII ст.

Виклад основного матеріалу

У кримінальному праві України досліджуваного періоду важливим засобом охорони інтересів особи, сім'ї, держави, церкви був інститут покарання, яке мало свою мету. Однією з провідних цілей покарання у XVI ст. було наповнення державної скарбниці як результат сплати винними штрафів, конфіскацією їх майна, що зумовлювалось матеріальним зиском від таких стягнень і відповідало фінансовим потребам держави («а також той заклад нинішній немалий спожиток престолу вашої милості господарський учинить» [1, с. 89]). Іншою метою покарання була кара як відплата за учинений злочин («аби ті за нечемні справи свої належне покарання мали», «тоді той, хто такого обмовив, сам тій вині підлягає», «і кров його своєю кров'ю заплатити має» та інше (III редакція, V – VI сторінка преамбули, I розділ, 4 артикул, XI розділ 4 артикул) [2]).

Метою покарання виступала охорона норм права, інтересів держави, церкви, особи, сім'ї. Її існування можна пояснити впливом християнської релігії, розвитком державного механізму, поступовим закріпленням у понятті злочину панувальної ролі формального елементу. Значущою була і така мета покарання, як спокутування гріха. Про це, наприклад, свідчать тексти деяких артикулів Литовського Статуту: «и кров невинну людську розливають і тим не менше пана Бога до гніву спонукають», «де кров людська часом і невинна проливається пан бог тим є розгніваний», «із жалем явним каючись перед паном богом» (III редакція, XII розділ, 1,14,15 артикули) [2]) та інше. Існування такої мети покарання зумовлювалось украй

важливим місцем релігії у житті тогочасного суспільства, специфічними рисами світогляду епохи Середньовіччя, що виявлялись у проникненні канонічних настанов в усі сфери суспільного життя.

У Литовському Статуті була зафіксована така мета покарання, як виправлення засудженого. Є.В. Шаломєєв вважає, що вона відображалась у тюремному ув'язненні [3, с. 134], хоча існує думка, що виправлення засудженого обмежувалось обіцянкою винного не вчиняти більше злочинів. На думку Д.І. Любченка, «і публічна обіцянка, і тюремне ув'язнення могли сприяти виправленню, але значний вплив у середньовічну епоху мала церква, яка своєю діяльністю сприяла каяттю винного, його вихованню» [4, с. 90]. Варто погодитись із названим ученим, і на підтвердження його думки можна навести санкції деяких норм Литовського Статуту, у яких міститься вказівка, щоб злочинці мали «гріх свій перед людьми, які входять і виходять з костьолу, явно визнавати», «спокутувати і визнавати явний гріх свій» (III редакція, XI розділ, 7,15 артикули).

До цілей покарання у XVI ст. слід віднести відшкодування матеріальних збитків потерпілій особі або її родичам, що виявлялось у стягненні з винного установлених законом грошових сум на користь потерпілого чи його родичів. Хоча з виданням кожної нової редакції Литовського Статуту ідея залякування знаходила все більшого відображення в законодавстві і поступово витісняла матеріальне задоволення інтересів особи, але тим не менше відшкодування шкоди ще залишалось метою покарання. Як зазначають деякі науковці, ця мета покарання досягалась через сплату винним головщини, нав'язки, «гвалту» [3, с. 133; 5, с. 165].

Існування цієї мети покарання стало наслідком впливу традиційних і давніх поглядів у суспільстві на обов'язковість компенсації особі матеріальних збитків («але ж ні хто ні від кого у невинності своїй ран терпіти не повинен» (III редакція, XI розділ, 24 артикул) [2]), а також усвідомлення єдності понять «злочин» і «цивільний проступок». Саме тому всі дії, спрямовані на заподіяння шкоди, вважались у XVI ст. злочином, а заподіяна шкода підлягала безумовному від-

шкодуванню. Ще однієї метою покарання була ізоляція злочинців. На думку Т.Ф. Байраки, вона досягалась завдяки застосуванню до винних тюремного ув'язнення та своєрідного виду покарання як «виволання» (оголошення злочинця вигнанцем) [6, с. 137; 7, с. 184].

Важливою ціллю покарання законодавець вважав попередження злочинної діяльності (превенція), в основі якої полягала погроза покаранням. Існування такої мети покарання, на наш погляд, зумовлювалось крайньою необхідністю підтримки у державі правопорядку, що було можливим завдяки виконанню відповідними державними органами правоохоронної функції. У правових пам'ятках XVI ст. погроза покаранням виражалась у доволі чіткій формі: «А теж бачимо ми у багатьох людях зухвальство і свавільність шкідливі, і хочемо то суворістю права посполитого знешкодити і попередити», «Попереджуючи ми господар свавілля і зухвальства людські які що від часу в людях проявляються» (III редакція, I розділ, 10 артикул, XII розділ, 1 артикул, XIV розділ, 2 артикул) [2], «а винних карати, щоб надалі того не починали» [8, с. 84] та інше.

Слід зазначити, що протягом XVI ст. у кримінальному праві України формуються уявлення про таку мету покарання, як залякування. Наприклад, у пам'ятках права зазначеного періоду можна зустріти такий текст, як «а якщо б хто убив, такий без усякого милосердя життя втрачає», «ми вже без кожного милосердя їх за таке свавільство кажемо карати не так малою виною, але що найгіршим жорстоким покаранням» [1, с. 113, 116] тощо. Варто зауважити, що у I та II редакціях Литовського Статуту [9; 10] ідея залякування була відображена не чітко і спорадично, у нормах цього акту основними ще залишались грошові покарання. Стрімке ж кількісне збільшення різних видів фізичних покарань, обов'язковість їх публічного виконання припадає на Литовський Статут 1588 р. Як вважає Ю. В. Копик, «в епоху розвинутого феодалізму, намагаючись обмежити злочинність шляхом посилення репресивності покарань, суспільство з кожним століттям зменшувало застосування штрафних санкцій і поверталось до збільшення

щодо злочинців найсуворішого виду покарання – смертної кари» [11, с. 102].

На нашу думку, формування уявлень про необхідність залякування було зумовлено отриманням шляхетством важливих привілеїв, що надало можливість цьому стану стати в економічному і політичному плані провідною верствою суспільства. Для того, щоб зберегти і примножити власні багатства і політичну владу, шляхта вимагала від великого князя, а з утворенням Речі Посполитої – короля, додаткових заходів їх охорони. Шляхта, за умов відсутності української національної держави, при включенні українських земель до Речі Посполитої, набуває особливого, привілейованого статусу. Саме таке виокремлення сприяє тому, що, за висловом Я. Падоха, «право в цьому періоді покидає колишню ідею рівності і формується за принципом станової нерівності» [12, с. 29], а загальними причинами загострення карної системи, на думку ряду науковців, був «розвиток станового ладу, посилення в економічному плані шляхти, яка намагалась закріпити селянство, тримати його у покорі» [12, с. 29 – 30; 13, с. 32].

Також формуванню уявлень сприяли і постійні державотворчі процеси в українських землях, особливості політичної ситуації у державі, створення розгалуженої судової системи, зміцнення відносин сюзеренітету-васалітету, що передбачало участь осіб, які мали земельну власність, у військових діях.

Як ми вважаємо, усі ці чинники сприяли формуванню суб'єктивної оцінки законодавцем ступеня небезпечності деяких злочинів. Тому ним на нормативному рівні оформлюються різноманітні фізичні покарання за їх учинення, що й стало реалізацією залякування як мети покарання. А так як в українському праві з давніх часів такі покарання не використовувались, то законодавцем була частково реципована найбільш сувора в епоху Середньовіччя система покарань німецького права.

Слід зазначити, що деякі види покарань, які також мали елемент залякування, були запозичені до Литовського Статуту й з польського законодавства. Тому варто погодитись з думкою Є.В. Шаломєєва, що «поява

заялювання у Статуті 1588 р. пояснюється рецепцією заялюючих видів покарань з польського та німецького права, які не відповідали традиційно-усталеній гуманній системі покарань українського права, та зацікавленістю у їх введенні з боку шляхетського стану» [3, с. 134].

У другій половині XVII ст. у Гетьманській Україні, крім Литовського Статуту 1588 р., діяли різноманітні джерела права, провідними серед яких були нормативні акти, що видавали представники влади, й звичаєве право запорожців. Їх аналіз дає підстави стверджувати, що в них були зафіксовані такі цілі покарання, які прослідковуються й у Литовському Статуті. Так, у гетьманських універсалах було закріплено поповнення державної скарбниці. Ця мета покарання реалізовувалась через стягнення з винних штрафів до «скарбу військового» або конфіскацію певної частини майна [14, с. 230,269; 15, с. 190,246]. Архівні джерела свідчать, що поповнення скарбниці через стягнення штрафів та конфіскацію майна так само становило мету покарання у звичаєвому праві Січі. Хоча такі згадки є поодинокими, але майнові стягнення на користь Запорізької Січі все ж існували. Очевидно, що військова скарбниця поповнювалась не тільки за рахунок оподаткування, пожертвувань, різних благодійних внесків, але й штрафів та конфіскацій.

Для кримінального права України першої половини XVII ст. характерною була така мета покарання як кара за учинений злочин. Зокрема, в універсалах гетьманів зазначалось, що «слід суворо карати відповідно до їх заслуг» [15, с. 78-79; 16, с. 544], «ми кожного такого за скаргою неминуче будемо карати». Зазначена мета покарання була провідною й у звичаєвому праві Запорізької Січі. До такого висновку можна дійти, якщо врахувати суворий військовий порядок Січі, і вчинення будь-якого злочину природньо розцінювалось як зло. Особа, яка його скоїла, підлягала негайному покаранню-відплаті. Таким чином, покарання становило відплату злочинцю за спричинене їм зло.

У досліджуваній період значущою була і така ціль покарання, як спокутування гріха. У правових пам'ятках достатньо багато

можна зустріти інформації про вчинення злочинів як гріховних діянь, які потребують спокути: «за що пильно того усім нам спостерігати потреба, побоюючись від Господа Бога суворого покарання», «щоб не наважувалися у подібних випадках грішити», «й без страху Божого замислював безбожні вимисли» [14, с. 78,110; 17, с. 782] та інше. Спокутування гріха було метою покарання й у звичаєвому праві Січі. Так, в архівних джерелах йдеться про відправлення до монастиря, церковне каєття. На нашу думку, зазначені заходи якраз і були спрямовані на спокутування винним учиненого ним гріха.

Слід зазначити, що деякі науковці дотримуються думки, що виправлення засудженого як мета покарання була відсутня у праві Запорізької Січі, мотивуючи це або відсутністю у запорожців тюремного ув'язнення, або наявністю лише короткострокових його термінів [18, с. 14; 19, с. 60]. Але таке твердження ґрунтується на заходах забезпечення цієї мети в кінці XIX ст., без урахування особливостей релігійного світогляду в епоху Середньовіччя. Адже церква сприяла виправленню винного, церковні установи залучались січовиками до реалізації виправлення засудженого. Так, в архівних джерелах містяться випадки, коли винних відправляли на каєття до монастиря, покутували гріх у церкві (злодії «у церкві присягнули надалі ніякого свавілля не чинити, після щирого покаяння прощені») [20, с. 132,133]. Варто зауважити, що за умов відсутності тюремного ув'язнення виправлення засудженого брала на себе й запорізька громада. Зокрема, виправлення винного досягалось через громадський осуд, взяття громадою на поруки із запевненням, що злодій «надалі красти не буде», «надалі красти не піде й ніде зі злодіями зв'язку ніякого мати не буде» [25, с. 133,135; 35, с. 613-614].

Метою покарання у кримінальному праві України другої половини XVII ст. залишилось відшкодування шкоди. Зокрема, в одному з гетьманських універсалах зазначається, що «якщо б чого церковного було, і у будь-що, шляхетського чи монастирського побраного, тоді аби все до монастиря було віддано» [14, с. 79]. Слід зазначити, що у звичаєвому праві Січі майнові покарання на ко-

ристь потерпілого не набули значного розвитку. Це можна пояснити наслідком відсутності у козаків власності у значних розмірах. Але все ж деякі архівні джерела підтверджують, що відшкодування збитків у Запорізькій Січі існувало, отже, мала місце і така мета покарання, як відшкодування шкоди.

Ціллю покарання у Гетьманській Україні досліджуваного періоду була й превенція, що зафіксував законодавець у деяких гетьманських універсалах: «кожного застерігаємо карою на горло», «аби жодний не чинив під карністю вище описане», «такий для прикладу нагадування іншим буде покараний на горло» [14, с. 81,88,110]. Ця мета покарання існувала й у праві Запорізької Січі. Так, маємо відомості з архівних джерел, що винних карали «за військовим порядком і правам на острах іншим», «а щоб таких не порядків й зухвальства надалі козак чинити не робили, отаманам від мене наказ відданий козаків їх спроможності приборкати», гвалтівників слід було покарати «щоб інші таких непристойних гидот чинити не відважувались» [20, с. 131].

Важливим є питання щодо проблеми існування у кримінальному праві України другої половини XVII ст. залякування як мети покарання. На наш погляд, у цей період залякування втрачає своє соціально-економічне, політичне та ідейне підґрунтя. Адже у зазначену добу відбувається суцільне розкріпачення основної маси населення – селянства, велике фільваркове земельне господарство було ліквідовано, не діючими на практиці виявились чужинські для правосвідомості українського суспільства норми іноземного права. Мінімізація залякування підтверджується тим, що у деяких гетьманських універсалах другої половини XVII ст. не міститься жодної вказівки на необхідність застосування кваліфікованої смертної кари або будь-яких тілесних покарань.

Як ми вважаємо, залякування як мета покарання була відсутня і у звичаєвому праві запорожців. Так, у Січі не набули особливого розповсюдження види кваліфікованої смертної кари, а з аналізу архівних джерел випливає, що смертна кара, головне, реалі-

зовувалась через повішення. Тому покарання на Січі були суворі, але без зайвої жорстокості. З тих видів кваліфікованої смертної кари, що все ж були присутні у системі покарань, використовувались тільки ті, які не потребували складних засобів, великих затрат чи досвідчених катів. Крім того, система тілесних покарань не містила каліцтва: використовувались, як правило, болючі тілесні кари (биття кийками). Як зазначає І.М. Грозовський, тілесні кари у Січі «характеризуються простотою й одноманітністю видів при відсутності вишуканості виконання, яке було характерним для Західної Європи» [19, с. 72].

Висновки

1. У кримінальному праві України XVI ст. цілями покарання були поповнення державної скарбниці, кара за вчинений злочин, спокутування гріха, виправлення засудженого, відшкодування матеріальних збитків потерпілій особі або її родичам, превенція та залякування. Причинами, умовами та факторами, які вплинули на формування зазначених цілей, були матеріальний зиск та фінансові потреби держави, усвідомлення необхідності відплати за скоєний злочин, вплив релігії й специфічні риси світогляду епохи Середньовіччя, потреба у вихованні засуджених, вплив традиційних поглядів в українському суспільстві на обов'язковість компенсації матеріальних збитків та відсутність розмежування понять злочину і цивільного проступку, необхідність підтримки в державі правопорядку, станова нерівність і посилення в економічному і політичному відношенні шляхти, рецепція норм іноземного права.

2. У кримінальному праві України другої половини XVII ст., в основному, залишилися ті ж самі цілі покарання, що й у попередній період. Це свідчить про генетичну спорідненість українського кримінального права протягом досліджуваного періоду та стабільний розвиток правових устоїв, які склались в українському соціумі. Разом з тим, були і деякі відмінності: посилення значення звичаєвого права, не застосування у практиці судів тих норм Литовського Статуту 1588 р., які закріплювали феодалський

принцип права-привілею, знецінення та мінімізація залякування як мети покарання. Це стало наслідком зміни соціально-економічної та політичної ситуації в Україні після національно-визвольної війни та соціальної революції середини XVII ст. (фактичне скасування кріпацтва, ліквідація великого землеволодіння), істотне зменшення впливу іноземного права.

3. На основі формалізованих у джерелах права XVI – XVII ст. цілей покарання можна визначити і характер системи покарання того чи іншого періоду. У період видання I та II редакцій Литовського Статуту система покарання базувалась на приватних карах, які задовольняли матеріальний інтерес потерпілого; в основі системи покарань, яка склалась за часів видання Литовського Статуту 1588 р., були публічні покарання із переважанням елементів залякування та ізоляції злочинців; у другій половині XVII ст. система покарань була, скоріше, змішаного типу (існували публічні покарання, що не мали характеру залякування, й ті кари, які були спрямовані на компенсацію матеріальної, фізичної чи моральної шкоди постраждалому).

Література

1. Акти, які відносяться до історії Південної та Західної Русі: В 15 т. / Археографічна комісія. Харків, 1863. Т. 1: 1361 – 1598. 301 с.
2. Статути Великого князівства Литовського: у 3 т. / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса: Юридична література, 2004. Т. 3 (кн. 1): Статут Великого князівства Литовського 1588 року. 672 с.
3. Шаломєєв Є. В. Мета покарання у кримінальному праві України XI – XVIII ст.: історично-порівняльний аналіз. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2002. № 4. С. 132 – 137.
4. Любченко Д. І. Розвиток кримінального права Гетьманщини у другій половині XVII – XVIII ст.: дис....канд.юрид.наук : 12.00.01 / Академія праці і соціальних відносин. Київ, 2005. 204 с.
5. Кудін С. В. Становлення і розвиток кримінального права України у X – першій половині ХУІІ ст.: дис. ... канд.юрид.наук :

12.00.01. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2001. 226 с.

6. Байрака Т. Ф. Формування і розвиток українського і російського кримінального права в XI – першій половині XVII ст.: дис....канд.юрид.наук: 12.00.01. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2015. 210 с.

7. Байрака Т. Генеза кримінального права України та Росії за доби Середньовіччя : монографія. Київ : VADEX, 2017. 291 с.

8. Акти, які відносяться до історії Західної Русі: В 5 т. / Археографічна комісія. Харків, 1848. Т. 2: 1506 – 1544. 405 с.

9. Статути Великого князівства Литовського: у 3 т. / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса: Юридична література, 2002. Т. 1: Статут Великого князівства Литовського 1529 року. 464 [2] с.

10. Статути Великого князівства Литовського: у 3 т. / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса: Юридична література, 2003. Т. 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 року. 560 [2] с.

11. Копик Ю. В. Кримінальне право на українських землях у складі Великого князівства Литовського: дис....канд.юрид.наук : 12.00.01. / Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. Львів, 2015. 220 с.

12. Падох Я. Нарис історії українського карного права. Мюнхен : Вид-во «Молоде життя», 1951. 128 с.

13. Кудін С. В. Система покарань у кримінальному праві України другої половини XIV – початку XVI ст. *Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ*. 2005. № 5. С. 28 – 34.

14. Універсали Богдана Хмельницького. 1648 – 1657 / Національна Академія наук України; Ін-т історії України; Ін-т української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського; / упоряд.: І. Крип'якевич, І. Бутич. Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 1998. 381 с.

15. Акти, які відносяться до історії Західної Русі, зібрані і видані Археографічною комісією: В 5 т. / Археографічна комісія. Харків, 1853. Т. 5: 1633 – 1699. 288 с.

16. Акти, які відносяться до історії Південної та Західної Русі, зібрані і видані Археографічною комісією: В 15 т. / Архео-

графічна комісія. Харків, 1861. Т. 3: 1638 – 1657. 604 с.

17. Акти, які відносяться до історії Південної та Західної Русі, зібрані і видані Археографічною комісією: В 15 т. / Археографічна комісія. Харків, 1882. Т. 12: 1675 – 1676. 874 с.

18. Наріжний С. Судівництво й кари на Запорозжжі. Прага, 1939. 30 с.

19. Грозовський І. М. Право Нової Січі (1734 – 1775 рр.): навч. посіб. Харків : Видво ун-ту внутр. справ, 2000. 108 с.

20. Скальковський А. О. Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького. Дніпропетровськ: Січ, 1994. 678 с.

Shevchenko A.E.

THE PURPOSE OF PUNISHMENT IN THE CRIMINAL LAW OF UKRAINE IN THE XVI – XVII CENTURIES

The article analyzes the content, main characteristics and features of the purpose of punishment in the criminal law of Ukraine in the sixteenth – seventeenth centuries. It is found that in the sixteenth century the purposes of punishment were to replenish the State treasury, to punish for a crime, to atone for sin, to reform the convicted person, to compensate for material damage to the victim or his/her relatives, and to prevent and intimidate. It is proved that the reasons which influenced the formation of these goals were the financial needs of the State, the awareness of the need for retribution for the crime committed, the influence of religion and traditional views in Ukrainian society on the mandatory compensation for material damage, the need to educate convicts, the need to maintain law and order in the State, social inequality and the strengthening of the gentry in economic

and political terms, and the reception of foreign law. It is found that in the second half of the seventeenth century the same purposes of punishment remained as in the previous period, which testifies to the genetic kinship of Ukrainian criminal law during the period under study and the stable development of the legal foundations which have developed in Ukrainian society. At the same time, there were some differences: the increased importance of customary law, the non-application in court practice of those provisions of the Lithuanian Statute of 1588 that enshrined the feudal principle of law-privilege, devaluation and minimization of intimidation as a purpose of punishment. This was a consequence of the change in the socio-economic and political situation in Ukraine after the national liberation war and the social revolution of the mid-seventeenth century (abolition of serfdom, elimination of large landownership), and a significant reduction in the influence of foreign law. On the basis of the purposes of punishment formalized in the sources of law of the sixteenth and seventeenth centuries, one can determine the nature of the punishment system of a particular period. During the period of publication of the I and II editions of the Lithuanian Statute, the system of punishment was based on private punishments that satisfied the material interest of the victim; the system of punishment that developed during the publication of the Lithuanian Statute of 1588 was based on public punishments with the predominance of elements of intimidation and isolation of criminals; in the second half of the seventeenth century, the system of punishment was of a mixed type.

Keywords: Middle Ages; purpose of punishment; punishment; criminal law relations; principles of punishment; development; intimidation; prevention